

Datagedreven VSO

Jaarverslag 2016

Jaarplan 2017

Inhoudsopgave

1 Voorwoord

2 Kennisdeling

- 2.1 Jubileumcongres 2
- 2.2 Professionalisering 2
- 2.3 Websites 3
- 2.4 Platforms 3

3 Belangenbehartiging

- 3.1 Gedragscode 7
- 3.2 Databronnen 7
- 3.3 Strategische contacten 8

4 Strategische thema's

- 4.1 Strategische thema's 2016 11
- 4.2 Strategisch thema 2017 12

5 Organisatie

- 5.1 Leden 14
- 5.2 Platforms 14
- 5.3 Bestuur 15
- 5.4 Ondersteuning 15
- 5.5 Beroepscommissie 15

1 Voorwoord

Het besef dat het speelveld van de statistiek- en onderzoeksbureaus momenteel razendsnel aan het veranderen is, is de laatste tijd bij de VSO-leden doorgedrongen.

Een volgende stap wordt gemaakt en er wordt volop geëxperimenteerd. Gezamenlijke (data)projecten met diverse partijen worden opgestart en de eerste datascientisten worden door gemeenten in dienst genomen. Heel veel initiatieven, pilots en ontwikkelingen. Het is mooi om te zien dat we elkaar weten te vinden, ervaringen delen en waar mogelijk onze krachten bundelen.

Het speerpunt *Van onderzoek naar kennis voor beleid* blijft actueel, maar door meer focus aan te brengen via het project positionering en innovatie zetten we het toekomstbestendig maken van de onderzoeks- en informatiefunctie bij gemeenten voor komend jaar centraal. Hoe de functie lokaal of regionaal ingevuld wordt, is natuurlijk afhankelijk van het speelveld daar. Maar bij de keuzes die gemaakt moeten worden, spelen wel dezelfde vragen. Ook delen we de nieuwe vaardigheden die nodig zijn om mee te gaan met de innovaties die nodig zijn in de (nabije) toekomst.

Ik ben ervan overtuigd dat we met de uitdagingen, waar we als individuele leden voor staan, een mooi VSO-jaar tegemoet gaan. Zeker nu kunnen we van elkaar leren en elkaars kennis gebruiken.

Gooitske Marsman
Voorzitter

2 Kennisdeling

De twee belangrijkste pijlers van de VSO zijn kennisdeling en belangenbehartiging. In dit hoofdstuk leest u terug wat er in 2016 aan kennisdeling is geweest en wat er in 2017 op het programma staat.

2.1 Jubileumcongres

In maart 2016 vierde de VSO haar 65-jarig bestaan in de Beurs van Berlage met het congres 'Data als opdracht'. Met bijna 300 bezoekers was het een groot succes. Jaring Hiemstra, Ronald Damhof en Berent Daan gaven hun kijk op werken met big data. Meer data is niet automatisch beter. Kansen liggen er vooral daar waar de data verbonden wordt met kennis van (lokaal) beleid. Onderzoeksafdelingen kunnen daar een goede rol in spelen. VSO-leden zijn al volop bezig met big data. Tijdens het congres waren er ruim 20 verschillende workshops, waarvan een groot deel door VSO-leden is gegeven.

De reacties over het congres waren positief, met af en toe een kritische noot: *goede sprekers, inspirerend, moeilijk om te kiezen uit zo veel interessante workshops, mooie en sfeervolle locatie, soms te weinig interactie tijdens workshops, het congres is ook een beetje een uitje.* Kortom, een geslaagd jubileum congres.

2.2 Professionalisering

Congressen en leergang van Science works

Al enkele jaren is er een goede samenwerking met Science Works. In 2016 organiseerde Science Works twee driedaagse Leergangen: de leergang Effectief Beleidsonderzoek Noord-Nederland en de leergang Onderzoeksmethoden en -technieken voor doelmatiger en doeltreffender beleid. Het VSO-bestuur denkt mee over de inhoud van deze leergangen, die goed werden gewaardeerd door de 15 VSO-deelnemers. Daarnaast organiseerde Science Works twee congressen met interessante thema's voor VSO-leden. In het voorjaar vond het congres Kennis voor Gedragsbewust Beleid plaats en in november werd het congres 'Van Publieke data tot Innovatie' georganiseerd. Het komend jaar heeft Science Works een leergang Vormgeving van Datagedreven Beleid en een congres Kennis en Beleid op haar programma staan.

Infographics training

Voor het eerst dit jaar is de VSO in zee gegaan met Frankwatching dat speciaal voor VSO-leden een training Infographics organiseerde. De training was een succes en werd diverse malen herhaald. Na de eerste reeks trainingen vond een evaluatie plaats, waardoor de trainingen nog beter toegespitst werden op de behoefte van gemeentelijke onderzoekers.

2.3 Websites

Vernieuwde VSONet website

Tijdens het congres is de vernieuwde VSONet website gepresenteerd. De website is vereenvoudigd en geeft kort en bondig aan waar de VSO voor staat en welke activiteiten de VSO onderneemt. De website is gericht op (potentiële) samenwerkingspartners van de VSO.

Pleio

Voor de leden is VSO-pleio het digitale platform om kennis uit te wisselen. Pleio heeft inmiddels ruimschoots zijn waarde bewezen als effectief instrument om onderling informatie uit te wisselen. Het aantal gebruikers is ook dit jaar weer verder opgelopen naar inmiddels 464. Dat zijn 30 gebruikers meer dan vorig jaar. VSO-leden vinden steeds makkelijker de weg naar én in Pleio. Het aantal hulpvragen aan de webmaster neemt af en er is steeds meer activiteit. Zo zijn er het afgelopen jaar 123 discussies gestart op Pleio. De meeste daarvan vinden plaats in de categorie Vraag & Antwoord. Om nog meer uit Pleio te halen, bieden we komend jaar korte interactieve workshops aan bij de platforms.

Beleidsonderzoek Online

Beleidsonderzoek Online is een gezamenlijk initiatief van de VSO en de Vereniging voor Beleidsonderzoek (VBO). Het is een e-journal voor en over beleidsonderzoek en beleid. Marcel Schroeten van Kennispunt Twente en Erik van der Werff van Onderzoek en Statistiek Groningen zijn namens de VSO lid van de redactie.

2.4 Platforms

Platform Strategie en Bedrijfsvoering (S&B)

De bijeenkomst van platform Strategie & Bedrijfsvoering was gericht op de voorbereiding van een workshop op het VSO-congres in maart 2016. Er werd gediscussieerd over het toekomstperspectief van de gemeentelijke onderzoeksfunctie. Twee stukken werden hierbij als leidraad genomen: de notitie 'Schets van een toekomstperspectief' het artikel 'Smart government'. Daarnaast gaf Jaring Hiemstra van Ynformed een presentatie over hoe data science gemeenten gaat transformeren.

Platform Methoden

Platform Methoden kwam in 2016 één keer bijeen. De gemeente Rotterdam gaf een presentatie over 'De ondergang van de Omnibus enquête'. De constatering was dat er steeds meer vragenlijsten komen maar tegelijkertijd de respons en daarmee de representativiteit daalt. Vervolgens ging I&O Research met de aanwezigen in discussie over de toekomst van het vragenlijstenonderzoek. Zij brachten 11 trends in vragenlijstenonderzoek naar voren.

Werkgroep bevolkingsprognoses

De werkgroep bevolkingsprognoses is één keer bij elkaar gekomen. Tijdens deze bijeenkomst zijn nieuwe versie van GBPro besproken. Het PBL presenteerde de stand van zaken rondom de nieuwe PBL.CBS prognose. Amsterdam presenteerde een woningbehoefte prognose. In plaats van dat de woningbouwplanning de input is, is het in dit onderzoek juist de uitkomst van de prognose.

Werkgroep Analyzer

De gebruikersgroep Analyzer is er met name op gericht om kennis uit te wisselen over deze digitale enquêtetool en waar nodig gezamenlijk richting de leverancier actie te kunnen ondernemen.

Op Pleio staat een dynamisch kennisdocument waar informatie/kennis over de tool met elkaar wordt gedeeld. De gebruikersgroep komt bij elkaar als zij dit nodig achten, bijvoorbeeld bij de implementatie van een nieuwe versie van Analyzer.

VSO Platform Economie

Platform Economie heeft in 2016 twee keer bijeenkomsten gehouden. Vanuit het Mulierinstituut werd verteld over de economische en sociaalmaatschappelijke impact van sportevenementen, aan de hand van effecten van de Grand Départ (Tour de France) in 2015 in Utrecht. Er was een demonstratie van Binnenstats.nl, een webapplicatie die integraal inzicht biedt in het functioneren van de binnenstad.

In november stond 'Hoe om te gaan met de wet op de privacy' op het programma in verband met de wifitellingen van Citytraffic. Dit blijkt bij meerdere grote gemeenten een lastig vraagstuk te zijn. Ecorys gaf een presentatie over de resultaten van de Peiling Ondernemers Klimaat (POK). Dit is een goed instrument voor benchmarken, maar de respons van de peiling blijft erg laag. S&O Nijmegen had met haar POK meer succes; het contact tussen gemeente en ondernemers blijkt essentieel.

Platform Beleidsonderzoek Sociaal (BOS)

Afgelopen jaar stond onderzoek centraal in de Participatiewet. Verschillende gemeenten hebben onderzoek gedaan naar de effectiviteit van maatregelen rondom activatie en re-integratie. Tijdens de eerste bijeenkomst van platform BOS werd gedeeld welke maatregelen meer en minder effectief waren.

De tweede BOS-bijeenkomst had als thema 'Het ontsluiten van meerdere databronnen in het sociale Domein'. VNG-KING en Geonovum presenteerde mogelijkheden met big data, zoals slimme kaarten in het sociale domein. Tot slot werd Kahoot gebruikt om de Cliëntervaringsonderzoeken van Wmo en Jeugd te evalueren.

Platform Wonen

Platform Wonen is in 2016 tweemaal bijeen geweest. In februari verzorgde het PBL een presentatie over betaalbaarheid van de huursector. In november presenteerde Lelystad de resultaten van hun onderzoek 'Tweedeling in Lelystad'. Dat is een big data project waarin op basis van beschikbare data is onderzocht in hoeverre er sprake is van een tweedeling in Lelystad. Als afsluiting liet Amersfoort haar vernieuwde Monitor Wonen zien.

Platform LVSW

In 2016 is een grote, druk bezochte bijeenkomst gehouden. Aan de hand van acht presentaties informeerde men elkaar over de stand van zaken van leefbaarheid en veiligheid in onze samenleving. In de ochtend werd veiligheid besproken. Marco Hoppesteijn van Vierkantstatistiek.nl liet zien hoe iedereen zelf signaalkaarten over de beleving van leefbaarheid en veiligheid kan maken. Hogeschool Inholland doet onderzoek naar veiligheidsbeleving en liet zien dat beleid en bestuur nog wel eens op het verkeerde been worden gezet. Dimensus en de gemeente Breda doen onderzoek naar oorzaken van onveiligheidsgevoelens en zij toonden verschillen tussen wijken met veel en wijken met weinig sociale achterstand.

Bureau Veiligheidsmonitor gaf een update over de Veiligheidsmonitor. 's Middags liet BZK zien hoe de Leefbaarometer is vernieuwd. Bureau Louter presenteerde kwalitatief onderzoek naar woonaantrekkelijkheid van buurten. Het SCP vertelde over het onderzoek naar de effecten van de 40 Wijken Aanpak. Tot slot gaf Oostveen Beleidsonderzoek en Advies een demonstratie van digitaal publiceren van wijk- en buurtgegevens door VSO leden, met voorbeelden uit de praktijk.

Werkgroep Wijkmonitoring

De werkgroep Wijkmonitoring is niet meer actief, want de Leefbaarometer is goed bekend bij gemeenten en ook hebben veel gemeenten een eigen Wijkmonitor. Ontwikkelingen rondom de Veiligheidsmonitor zijn mogelijk voor komend jaar interessant om te bespreken.

Platform Fysiek

Platform Fysiek kwam in 2016 drie keer bijeen. Binnen het thema Duurzaamheid kan verder ingezoomd worden op afval, circulaire economie, voedsel, uitstoot, natuur, Omgevingswet en slim gebruik van data in het fysieke domein. Tilburg gaf een presentatie over de Klimaatmonitor van Rijkswaterstaat en het gebruik ervan in Tilburg.

De tweede bijeenkomst ging over lokaal fietsbeleid en SURF (Smart Urban Regions of the Future). Het Kennisinstituut mobiliteitsbeleid Ministerie van Infrastructuur en Milieu en UvA lichtte trends in fietsgebruik en fietsbeleid toe. Ook was er presentatie over de tour de force/nationale fietsagenda en het SURF project Smart Cycling Futures.

De derde bijeenkomst ging over afvalscheiding en afvalinzameling. Rijkswaterstaat lichtte toe hoe 12 technieken van gedragsbeïnvloeding in pilots waren toegepast. De gemeente Arnhem vertelde over het project 'Omgekeerd Inzamelen'.

Platform Statistiek

Platform Statistiek heeft in 2016 twee bijeenkomsten gehad. DUO gaf een presentatie over leerlingenprognoses. Het CBS gaf een toelichting op het ontwikkelproject Wijken en Buurten binnen het CBS. De gemeente Groningen sprak over de levering van de UWV-data en de gemeente Den Haag deed verslag van de werkgroep BRP.

Tijdens de tweede bijeenkomst stonden de Wet op Privacy en de VSO gedragscode op de agenda. Twee advocaten legden uit wat de Wet Bescherming Persoonsgegevens precies inhoudt en welke consequenties dit heeft voor O&S-bureaus. Egbert Edelman is door het VSO-bestuur gevraagd om de nieuwe gedragscode te maken, samen met VBO en MOA. Egbert liet zien wat de nieuwe gedragscode inhoudt en waar de gedragscode aan moet voldoen.

Werkgroep SWING

De Swing groep is in 2016 twee keer bij elkaar geweest. De bijeenkomsten bieden zoals altijd ruimschoots de gelegenheid om wensen ten aanzien van de software te bespreken en kenbaar te maken aan ABF. Nieuwe ontwikkelingen zijn o.a. Ballroom, Locator en Infographics in rapporten. Daarnaast is er steeds meer aandacht voor 'open data'.

Ook nieuw in de ontwikkelingen van de Swing software is Swing Dashboard. Een module waarmee op eenvoudige wijze visueel aantrekkelijke dashboards gemaakt kunnen worden op basis van data die in de Swing database aanwezig is. De module is mede ontwikkeld door VNG/KING die de website waarstaatjegemeente.nl er mee gebouwd hebben. Meerdere gemeenten zijn inmiddels aan de slag met deze module.

3 Belangenbehartiging

Belangenbehartiging is een belangrijke doelstelling van de VSO. We zetten de kennis en kunde binnen de VSO in voor het bevorderen van een sterke positie van de leden, zowel intern binnen de eigen organisatie als extern ten opzichte van samenwerkingspartners, andere organisaties en leveranciers.

3.1 Gedragscode

De VSO heeft samen met de MOA en VBO sinds 2004 een gezamenlijke gedragscode. De gedragscode heeft een geldigheidsduur van 5 jaar, maar kan ook na die vijf jaar als leidraad worden gebruikt. In 2010 is de gedragscode voor de eerste keer herzien. Vorig jaar is samen met de VBO en MOA gestart met het actualiseren en up-to-date maken van de gedragscode. Gezamenlijk hebben we gevraagd aan mr. Alexander J.J.T. Singewald met ons de nieuwe code te schrijven, waarbij specifiek aandacht zal zijn voor de nieuwe vormen van data-analyse. Op Europees en wereldniveau speelt er nu veel op het gebied van privacy en onderzoek en statistiek. Een van de discussies die speelt is de afbakening van onderzoek en statistiek en analytics. Belangrijk is dat voor onderzoeksdoeleinden nog veel mogelijk is, mits aan een aantal voorwaarden wordt voldaan en de resultaten op een geaggregeerd niveau worden

gerapporteerd. In 2017 zal de nieuwe integriteitscode aan de Algemene Ledenvergaderingen van de VSO, VBO en MOA worden voorgelegd. Daarna zal hij ter goedkeuring worden ingediend bij de Autoriteit Persoonsgegevens.

3.2 Databronnen

UWV-gegevens

Sinds een aantal jaar levert het UWV wegens privacyoverwegingen geen cijfers meer op persoonsniveau van niet-werkende werkzoekenden. Om toch cijfers over NWW-ers te krijgen is vanuit het platform Statistiek door de onderzoeksbureaus van Zaanstad, Almere en Groningen veelvuldig overleg geweest met UWV Gegevensdiensten over leveringen van cijfers. Dit heeft geresulteerd in een jaarlijkse levering van de cijfers. Deze zijn per CBS buurt bekend naar onder meer leeftijd, geslacht, duur werkloosheid, opleidings- en beroepsniveau.

In november 2016 is er een evaluatie met UWV Gegevensdiensten geweest over de leveringen tot nu toe. Dit was een nuttige evaluatie. In de toekomst zal het UWV de cijfers publiceren op een nieuwe tool. Een tool die er veelbelovend uit ziet en gebruikersvriendelijker is dan de vorige tool.

RIO-gegevens

Al vele jaren betreft de VSO RIO-gegevens van het CBS. Aan deze gezamenlijke datainkoop deden het afgelopen jaar 65 leden mee die gezamenlijk voor 189 gemeenten de RIO-gegevens opvroegen. Het komend jaar moet er voor deze datalevering een nieuwe overeenkomst worden gesloten met het CBS.

Kinderopvanggegevens

In 2016 werd voor de derde keer een gezamenlijke inkoop van kinderopvanggegevens georganiseerd. Hiermee krijgen we informatie zoals het aantal kinderen in de kinderopvang, de opvanguren en het aantal huishoudens dat gebruik maakt van kinderopvang, uitgesplitst naar diverse kenmerken zoals het type kinderopvang, huishoudkenmerken en het inkomen van de ouders. De tabellen zijn op gemeente-, wijk-, buurt- en provincieniveau gemaakt. Om deze tabellen te kunnen leveren heeft het CBS gebruik gemaakt van gegevens uit drie verschillende databestanden: een bestand van de Belastingdienst in het kader van de Wet Kinderopvang (WKO) voor gegevens over kinderopvang, de Basisregistratie Personen (BRP) voor persoonsgegevens en het bestand Integraal huishoudensinkomen (IHI) voor gegevens over huishoudens.

Er zijn inmiddels 65 deelnemers aan deze datainkoop, wat ervoor zorgt dat de kosten per deelnemer flink gedaald zijn. Voor 2017 hebben zich al een aantal nieuwe deelnemers aangemeld. Hopelijk zullen de kosten per deelnemer dit jaar daardoor nog verder dalen.

Armoedegegevens

Het CBS heeft de VSO benaderd met de vraag of het wellicht interessant zou kunnen zijn om een gezamenlijke datainkoop van armoedegegevens te organiseren. Enkele Brabantse gemeenten hebben deze gegevens al ingekocht en andere VSO-leden zouden daar relatief voordelig bij kunnen aanhaken. Helaas bleken deze data zich onvoldoende te lenen voor een gezamenlijke inkoopactie, aangezien de gemeenten zelf de input moeten leveren voor de tabellen die het CBS vervolgens verschaft. Het bestuur heeft daarom besloten voor de armoedegegevens geen gezamenlijke datainkoop te organiseren.

3.3 Strategische contacten

De VSO(-leden) werken met verschillende partijen samen, met de een meer dan met de ander. De relatie met KING en CBS wordt steeds sterker en structureel van aard.

KING

KING is het Kwaliteitsinstituut van en voor de gemeenten en richt zich op het verbeteren van de informatiemanagementpositie van gemeenten. De website [waarsstaatjegemeente.nl](http://www.waarsstaatjegemeente.nl) breidt steeds verder uit. In 2015 is de Monitor Sociaal Domein hierin opgenomen en in 2016 zijn de resultaten van de Clientervaringsonderzoeken WMO en Jeugd toegevoegd.

In 2016 is KING gestart met 'Verkenning Data Lab'. Het doel hiervan is het faciliteren om op een datagedreven manier naar beleid- en uitvoeringsvraagstukken te kijken. Het gaat daarbij niet alleen om het toepassen van big data technieken en innovaties, maar ook om de analy-

se en de interpretatie, die uit nieuwe toepassingen kunnen worden gehaald.

Het Data Lab is een van de initiatieven van KING die opnieuw bevestigen dat KING een strategische partner is voor de VSO. Om efficiënter en effectiever samen te werken, hebben medewerkers van KING rechtstreeks toegang tot delen van Pleio. Ook is er tweejaarlijks een afstemmingsoverleg met KING. Daarnaast is de samenwerking tussen het CBS en KING versterkt, onder andere door de liaisonrol die Duncan Beeckman van het CBS vervult.

VSO, KING en het A+O fonds zijn met elkaar in gesprek over het thema informatiegestuurd werken in gemeenten. Informatiegestuurd werken vraagt naast kennis van techniek vooral ook om een cultuur- en gedragsverandering. De opkomst van de participatiesamenleving doet al een beroep op de vaardigheden van ambtenaren om in co-creatie met burgers, bedrijven en instellingen maatschappelijke problemen aan te pakken. Dit in tegenstelling tot het van oudsher schrijven van beleid vanachter het bureau. De opkomst van informatiegestuurd werken vraagt affiniteit en vaardigheden om met informatie en data te kunnen werken en vraagt nauwe samenwerking met diverse andere professionals binnen de gemeente. Betrokkenen zoals domeinexperts, partners, IT-experts, medewerkers met onderzoeksvaardigheden, politieke en ambtelijke besluitvormers dienen meer samen op te trekken. De projectgroep Positionering en Innovatie treedt als afgevaardigde van de VSO op om op het thema informatiegestuurd werken te verbinden en te kijken waar KING en A&O fonds kunnen bijdragen aan het gezamenlijk verder ontwikkelen van de informatiefunctie binnen

gemeenten.

CBS

Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) heeft als taak om betrouwbare en samenhangende informatie te publiceren die inspeelt op de behoefte van de samenleving. Om die reden is een goede relatie tussen het CBS en de VSO van strategisch belang. Het CBS is al geruime tijd aanwezig bij het platform Statistiek en sinds 2014 ook bij verschillende andere platforms.

Longitudinale Analyse Sociaal Domein CBS/KING

In 2016 hebben we vanuit het bestuur en enkele gemeenten deelgenomen aan de door het CBS en KING georganiseerde brainstormbijeenkomsten 'Longitudinale analyse sociaal domein'. Om te kunnen weten wat er gebeurt met diegenen die onder de regelingen binnen het sociaal domein vallen, is het noodzakelijk om personen door de tijd heen te volgen. De projecten richten zich respectievelijk op de periode nadat en voordat personen in het sociaal domein terecht komen (Participatiewet, Wmo2015, Jeugdwet). KING heeft ons laten weten dat zij het basisbestand en de kernuitkomsten van het longitudinale onderzoek binnen het sociaal domein zal financieren. De precieze details moeten nog vastgelegd worden in een definitief onderzoeksplan. Hidde Boonstra van KING zal in het eerst komende BOS Platform toelichting geven over dit project.

Overige partijen

Met de MOA, een vereniging van bedrijven en instellingen die zich bezighouden met Marketing Research en Marketing Intelligence, en de VBO, een brancheorganisatie van bureaus en instituten die beleidsonderzoek doen, werken wij samen. Leden kunnen over en weer tegen gereduceerd tarief naar de verschillende opleidingen en congressen, zoals het MIE.

4 Strategische thema's

De strategische thema's bieden een houvast en kader voor de veelheid aan activiteiten die binnen de VSO worden ondernomen. Ieder jaar vindt in het najaar een overleg plaats tussen bestuur en vertegenwoordigers van de platforms, waarin de strategische thema's van het afgelopen jaar geëvalueerd worden en waarin tevens wordt geïnventariseerd wat mogelijk interessante thema's zijn voor het jaar erop.

4.1 Strategisch thema 2016

In 2016 stond het thema 'Van onderzoek naar Kennis voor beleid' centraal. De onderzoeks- en statistiekfunctie binnen gemeenten wordt continu geconfronteerd met verandering. Een alleenrecht op data en onderzoek hebben we niet meer. Aan beleidsinformatie en data genereren wordt steeds meer op verschillende manieren door verschillende afdelingen vormgegeven; Informatiegestuurd werken mede vanuit ICT afdelingen, social media onderzoek vanuit communicatieafdelingen, de grenzen vervagen.

Waar zijn we zelf nog van? Hoe worden we gevonden? De vraag naar positionering zal structureel van belang zijn. Gemeentelijk onderzoek zal daarbij voor toegevoegde waarde bij beleid ook deels opschuiven van het analyseren van historisch gedrag naar het voorspellen van toekomstig gedrag, zodat middelen efficiënter en effectiever kunnen worden ingezet. Het aandragen van kennis en duiding bieden blijft echter onverminderd van belang. Veel van de kennis wordt meer en meer in samenwerking ontwikkeld; vanuit verschillende afdelingen wordt er iets gezamenlijks gemaakt. We kunnen de spin het web worden tussen verschillende partijen, ook tussen de gemeente en externe kennisinstellingen. Dit heeft gevolgen voor de competenties van de medewerkers.

Dit brede thema heeft binnen verschillende platforms de nodige aandacht gekregen (zie 2.4). Ook tijdens het jubileumcongres *Data als opdracht* in de Beurs van Berlage in maart 2016 passeerden verschillende aspecten van onderzoek naar kennis voor beleid en positionering de revue. Er was in het ochtendprogramma en in meerdere sessies aandacht voor positionering, voor de implicaties van meer informatiegestuurd werken voor gemeenten en voor de rol die onderzoekers hebben.

De opdracht die het bestuur in 2015 had gegeven om positionering uit te werken heeft geresulteerd in een discussienotitie: *Gemeentelijke informatie- en onderzoekfunctie - Schets van een toekomstperspectief*. Het doel was om lokale onderzoekers en bureaus een leidraad te geven om het eigen functioneren en perspectief nader tegen het licht te houden. Op het congres maart 2016 is het toekomstperspectief uitgebreid aan de orde gesteld in één van de workshops. De notitie ging vergezeld van een advies met zeven aanbevelingen gericht op het leren en ontwikkelen binnen de informatie- en onderzoekfunctie en het samenwerken en verbinden met andere partijen.

Het is van belang deze thema's actief op de agenda bij de leden te houden en ook de VSO hierin een belangrijke rol te geven. Door deze aanpak kunnen gemeenten/regio's elkaar helpen en steunen bij het doorontwikkelen van de functie en tegelijkertijd met andere partijen op zoek gaan naar een nieuwe moderne wijze van dienstverlening. Het bestuur heeft een reactie gegeven op het advies en is aan de slag gegaan om invulling te geven aan de aanbevelingen.

4.2 Strategisch thema 2017

Omdat onder het brede thema 'Van onderzoek naar kennis voor beleid' de voornaamste opgaven samenkomen en omdat het thema onverminderd van belang is, stelt het bestuur dit thema ook voor 2017 centraal. De voornaamste activiteit in dit kader is de oprichting van een Projectgroep Positionering en Innovatie die samen met de platforms en de leden van VSO het thema verder invulling gaat geven. De opdracht van de Projectgroep is leden van de VSO te stimuleren om de onderzoeks- en informatiefunctie voor gemeenten toekomstbestendig betekenis te geven. Dit gebeurt langs twee lijnen:

1. Hoe zorg je als onderzoeker en dataspecialist dat je impact op beleid en de stad hebt?

Het gaat binnen deze vraagstelling om de functie en rol van onderzoek en informatie binnen gemeente en samenleving, O&S als onderdeel van een keten en de I van Informatie in O&S. Er ontstaan nieuwe relaties tussen onderzoekers, beleidsmaker en politiek, maar ook tussen onderzoek en informatietechnologie. De onderzoeks- en informatiefunctie schuiven meer en meer in elkaar. Back office – front office verhoudingen verschuiven. De oriëntatie en betekenis van buiten neemt toe. Niet alleen de medewerkers van de beleidsafdelingen bepalen welke informatievragen voorliggen, maar in toenemende mate ook de partners en inwoners zelf. Bij aandacht voor datagedreven werken verschuift het veld van onderzoek naar de beleidsuitvoering. Er komt meer nadruk op sturing van het primaire proces.

Hoe zorg je hierbij als onderzoeker en dataspecialist dat je impact op beleid en de stad hebt? Inzicht in veranderprocessen is hierbij belangrijk. Wat is het belang van kennis en onderzoek voor gemeenten? Wat moet onze bijdrage zijn aan de vertaling van informatie naar goed beleid en goede beleidsuitvoering? Wat zijn daarbij de grenzen van onderzoek, advies en procesbegeleiding?

Belangrijk hierbij is te expliciteren dat er verschil bestaat in 'informatie gestuurd werken' (IGW) en 'kennisgedreven werken'. IGW betekent (vaak) een directe benutting van (primaire proces) informatie voor een effectievere uitvoering. Inspanningen aan de OIS (onderzoek, informatie en statistiek)-kant renderen, hebben doorwerking etc., en zijn daardoor soms beter te verantwoorden dan 'traditioneel onderzoek', waarvan de doorwerking vaak minder duidelijk is. Kennis of inzicht ontstaat hierbij niet altijd. 'Waarom zaken zijn zoals ze zijn, wat heeft daartoe geleid, wat zijn de (causale) verbanden, wat de mogelijk gevolgen?', zijn strikt genomen vaak geen onderdeel van het IGW. Het kennisgedreven werken en daarbinnen de rol van de onderzoeker is nodig om deze duiding en verklaring aan te brengen én te zorgen dat deze kennis zijn weg vindt in het beleid. Het gaat ook om de rol van de onderzoeker in informatieoverdracht: van makelaar of dataleverancier tot (strategisch) adviseur, co createur, procesbegeleider of zelfs activist.

II. 21st century skills: het doen van onderzoek in een veranderende context

Welke vaardigheden en competenties heeft de onderzoeker/ dataspecialist van nu nodig om wendbaar en toekomstbestendig te zijn? Hoe ga je met je eigen veranderende rol om? Wat betekent het om steeds meer kort cyclisch te moeten werken? Aan welke training en opleiding bestaat behoefte?

Daarnaast zijn er twee meer randvoorwaardelijke thema's gericht op het versterken van de kennis- en de netwerkfunctie van de VSO.

De Projectgroep Positionering en Innovatie werkt samen met de platforms aan thema's en bijeenkomsten en brengt mogelijk een bundel uit die de leden informeert en meeneemt in deze discussies. Zo wordt de eerste bijeenkomst van Platform BOS, waarin voor het thema relevante onderwerpen als het Urban Data Center van het CBS op de agenda staan, gecombineerd met een bijeenkomst van platform S&B waarin positionering uitgewerkt wordt in workshops over de complexiteit van onderzoek in een politiek-bestuurlijke context en de rol van onderzoekers als kennisoverdragers. Ook sessies om ervaringen met elkaar te delen en van elkaar te leren, staan op het programma.

5 Organisatie

5.1 Leden

Per 1 januari 2016 telde de VSO 81 leden. In de loop van het jaar hebben de BAR-organisatie en de gemeente Waalwijk hun lidmaatschap opgezegd. Verder is de basis van de VSO uitgebreid doordat de gemeente Hoogeveen een samenwerkingsverband aangegaan met de gemeente De Wolden. Het lidmaatschap van de gemeente Hoogeveen is overgegaan op het samenwerkingsverband. Bovendien heeft de gemeente Maassluis zich aangesloten bij het Kenniscentrum Schiedam-Vlaardingen. Eind 2016 telde de Vereniging 79 leden. Begin 2017 diende zich één aspirant-lid aan: de gemeente Nijkerk. Over de toelating van de gemeente Nijkerk als lid zal de ALV in april een besluit nemen.

Het leeuwendeel van de leden wordt gevormd door de 67 gemeentelijke onderzoeksbureaus, daarnaast zijn 9 provinciale organisaties, 4 samenwerkingsverbanden van meerdere gemeentes en 2 zelfstandige bureaus lid van de VSO.

Qua inwoneraantal zijn de (samenwerkende) gemeentelijke onderzoeksbureaus als volgt onder te verdelen:

> 200.000 inwoners:	9 bureaus
> 100.000 inwoners, < 200.000 inwoners:	22 bureaus
> 50.000 inwoners, < 100.000 inwoners:	27 bureaus
< 50.000 inwoners:	13 bureaus

5.2 Platforms, gebruikersgroep

De VSO heeft acht platforms:

- Platform BeleidsOnderzoek Sociaal
- Platform Economie
- Platform Fysiek
- Platform Leefbaarheid en Veiligheid in Steden en Wijken
- Platform Methoden
- Platform Statistiek
- Platform Strategie en Bedrijfsvoering
- Platform Wonen.

Meer informatie over de samenstelling en activiteiten van de platforms en de gebruikersgroep is te vinden op de website van de VSO.

5.3 Bestuur

Het bestuur van de VSO heeft een Dagelijks Bestuur, bestaande uit de voorzitter, secretaris en penningmeester, aangevuld met drie algemene bestuursleden. Ieder bestuurslid heeft een eigen takenpakket en fungeert als contactpersoon naar een platform. Een actueel overzicht van de taakvelden en contactgegevens van de verschillende bestuursleden staat op de website van de VSO.

De bestuurssamenstelling was in 2016 als volgt:

- Gooitske Marsman, voorzitter
- Harry ten Caten, penningmeester
- Jeanine Vosselman, secretaris
- Marco Bik, lid
- Inge Bakker, lid
- Janine Meesters, lid

De tweede zittingstermijn van Gooitske Marsman en Jeanine Vosselman loopt in 2017 af. Van Marco Bik en Harry ten Caten loopt in 2017 de eerste zittingstermijn af. Deze vier bestuursleden hebben zich allen herverkiesbaar gesteld. Over hun herverkiezing wordt gestemd bij de ALV op 6 april 2017. Er hebben zich geen andere kandidaten beschikbaar gesteld.

5.4 Ondersteuning

De VSO wordt ondersteund door Malta & de Keyzer. Er zijn drie medewerkers actief voor de VSO met ieder hun eigen aandachtsgebied:

- Karen Malta: bestuursondersteuning, administratie en algemeen secretariaat
- Anne Wijnen: websiteontwikkeling, -beheer en gebruikerondersteuning
- Marieke den Os: platformondersteuning

5.5 Beroepscommissie

In het verlengde van onze gedragscode voor Onderzoek en Statistiek is in samenwerking met de VBO en MOA een beroepscommissie geïnstalleerd. Hierin hebben zitting:

- Onafhankelijk voorzitter: prof. dr. Margriet Overkleeft-Verburg
- Namens VSO: de heer Gerth Molenaar (directielid Randstedelijke Rekenkamer) met als plaatsvervangend lid: de heer Nico Buurman (voormalig voorzitter VSO en voormalig lid Research Keurmerkgroep).
- Namens MOA: de heer Ed van Eunen (voorzitter van de Keurmerk Controle Commissie – KCC) met als plaatsvervangend lid de heer Jo van Kruchten (Belastingdienst).
- Namens VBO: mevrouw Ineke Stoop (SCP) met als plaatsvervangend lid de heer Peter van Hoesel (voormalig directievoorzitter Panteia en emeritus hoogleraar Beleidsonderzoek EUR).